

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Η ποιητική αφήγηση γίνεται σε γ' πρόσωπο. Ο αφηγητής λειτουργεί ως παντογνώστης αφηγητής και η εστίαση είναι μηδενική. Ο αφηγητής φαίνεται να γνωρίζει τη βαθύτερη ποιητική αλήθεια και τον διαρκή αγώνα προσέγγισης της. Είναι ένα πρόσωπο αόριστο και όσα λέει διεκδικούν την εγκυρότητα του αντικειμενικού, δίνοντας στο ποίημα καθολική εποπτεία. Μόνο στο στίχο 17, όπου ο ποιητής εμπλέκεται προσωπικά και είναι ένας από τους πολλούς ποιητές που προσπαθούν να κινηθούν στο χώρο της αληθινής ποίησης, ο αφηγητής γίνεται ομοδιηγητικός και η εστίαση εσωτερική. Ο λόγος του δεν αποσκοπεί στη μετάδοση συναισθηματικών φορτίσεων, αλλά εκθέτει με τρόπο φιλοσοφικό συγκεκριμένες θέσεις για την ουσία της ποίησης. Επιπλέον, η αφήγηση δεν αφορά ένα συγκεκριμένο συμβάν αλλά μια επαναλαμβανόμενη διαδικασία. Παρατηρείται μια συνεχής κίνηση της ποιητικής αφήγησης από το γνωστό στο άγνωστο, από το ανοικτό στο κλειστό, από το κατανοητό στο ακατανόητο. Έχει αλληγορικό χαρακτήρα, αφού η πόρτα που ανοίγει και κλείνει είναι σύμβολο, η πόρτα ή ο χώρος πίσω από την πόρτα είναι η ποίηση ενώ τα αντικλείδια είναι τα ποιήματα. Τέλος, το ποίημα μοιάζει με παραμύθι, κύρια γνωρίσματα του οποίου είναι το μυστήριο, το μυθολογικό στοιχείο και το μαγικό. Στοιχεία που συντελούν στη μυστηριακή ατμόσφαιρα του ποιήματος είναι: η πόρτα της ποίησης, τα αντικλείδια – ποιήματα, οι μαγεμένοι άνθρωποι, το μυστήριο με το άφαντο κλειδί, το μυστικό για ν' ανοίξει η πόρτα, η παράδοξη θέση του ποιητή ότι η ποίηση είναι μια πόρτα ανοικτή και κλειστή ταυτοχρόνως.

B1. α. Η Κική Δημουλά στους στίχους 31 – 42 μέσω του αγάλματος βλέπει και σκέφτεται τη γυναίκα. Σε αυτόν τον τρόπο θέασης δεν οδηγείται επειδή απλώς ο γλύπτης έχει δημιουργήσει τη μορφή μιας γυναίκας, ούτε εξαιτίας των συνηθισμένων συμβόλων (υπόσχονται οι γοφοί σου ευγονία). Το δικό της σημείο αναγνώρισης είναι τα δεμένα χέρια του αγάλματος.

Οι στίχοι 31 και 32 αποτελούν επανάληψη των δύο πρώτων στίχων του ποιήματος με μικρές παραλλαγές στο δεύτερο στίχο. Ενώ όμως στην αρχή αυτοί οι στίχοι λειτουργούσαν ως αυτόνομη ενότητα, ακόμα και ως εισαγωγή, στην ενότητα 31-40, ακολουθούμενοι από την αιτιολόγηση του στίχου 33-34, φωτίζουν τον τίτλο του ποιήματος. Η αιτιολόγηση ορίζεται πρώτα αρνητικά («όχι γιατί γυναίκα...») και έπειτα καταφατικά με

λανθάνουσα αντίθεση, σε σχήμα άρσης και θέσης: «όχι γιατί ... (εννοείται αλλά ...). Για τα δεμένα χέρια σου...» (και σε σχήμα παράλλαξης: η αρνητική αιτιολόγηση γίνεται με πρόταση, ενώ η καταφατική με εμπρόθετο). Επίσης, έχουμε την προσωποποίηση των γοφών και των αγαλμάτων (στ. 34 και 35), τη μεταφορά του στίχου 37, που τονίζεται μάλιστα με το επίθετο «καλή». Επιπλέον, εντοπίζονται επαναλήψεις (άγαλμα, γυναίκα, σε λέω γυναίκα) και το μοτίβο των δεμένων χεριών (στίχοι 38-39), που είναι και το καθοριστικό, πιο σημαντικό από τα άλλα, μόνιμο σημείο αναγνωρίσεως της γυναίκας από την ποιήτρια,

Οι στίχοι 41 και 42 λειτουργούν ως επίλογος του ποιήματος. Επικυρώνεται η ποιητική πρόθεση και αιτιολογούνται οι δύο πρώτοι στίχοι του. Στο συγκεκριμένο άγαλμα της Αθήνας, λοιπόν, η ποιήτρια δεν αναγνωρίζει τη Βόρειο Ήπειρο αλλά τη γυναίκα. Το ονομάζει «γυναίκα» λόγω της μόνιμης αιχμαλωσίας της, της διαχρονικής υποταγής. Ο στίχος 41 επαναλαμβάνεται (4^η φορά) και ο στίχος 42 τον αιτιολογεί, συνιστώντας και μια έμμεση – διακριτική διαμαρτυρία. Ο στίχος 42 συνδέεται και με την αρχή του ποιήματος φωτίζοντας τον: το σημείο αναγνωρίσεως είναι τα δεμένα χέρια, δηλαδή η αιχμαλωσία της γυναίκας.

- B1. β.** Το μάρμαρο που υποχρεώνει σε ακινησία τη γυναίκα δεν είναι «μόνο ο Άργος». Ο πανόπτης Άργος ήταν μυθικό τέρας με εκατό μάτια. Σε αυτό η Ήρα είχε αναθέσει να κρατά αιχμάλωτη, δεμένη σε δέντρο τη μυθική Ιώ, που με τη σειρά της, συμβόλιζε την κατατρεγμένη Γυναίκα. Η σύνδεση λοιπόν είναι σαφής: όπως ο Άργος κρατούσε αιχμάλωτη την Ιώ, έτσι και το μάρμαρο – δυστυχώς όχι μόνο αυτό, όπως θα μας πει η ποιήτρια – παγιδεύει, εγκλωβίζει τη γυναίκα την καταδικάζει σε ακινησία. Επιπλέον, με το συνειρμό που κάνει η ποιήτρια ανάμεσα στην Ιώ και τη γυναίκα του αγάλματος θέλει να τονίσει πως η αιτία της αιχμαλωσίας της δεύτερης δεν είναι κάποιο δικό της σφάλμα για το οποίο πρέπει να τιμωρηθεί, ούτε ο δεσμοφύλακάς της έχει, εξάλλου, τη μορφή κάποιου συγκεκριμένου προσώπου.
- B2. α.** Σε συνέντευξή του ο ίδιος ο Σαχτούρης είχε δηλώσει ότι η ζωγραφική τον βοήθησε πολύ στην ποίηση του. Πιο συγκεκριμένα, η παρουσία των χρωμάτων είναι έντονη τα έντονα χρώματα που αποτελούν σύμβολα, εκφράζοντας την προσωπική φρίκη, παραπέμπουν στο εικαστικό ρεύμα του εξπρεσιονισμού. Με τα χρώματα ο Σαχτούρης δίνει άλλη υφή και διάσταση σε όντα και πράγματα. Ας μην ξεχνάμε, εξάλλου, ότι «τα φάσματα» της συγκεκριμένης συλλογής που ανήκει ο ποιήμα σημαίνουν και ιριδισμοί χρωμάτων καθώς η πραγματικότητα διαθλάται για να συνθέσει είδωλα ενός άλλου κόσμου. Ειδικότερα, ο ουρανός είναι αυτός που συγκεντρώνει τα περισσότερα χρώματα: το κόκκινο αλλά και το μαύρο που υπονοείται ως φόντο.

B2. β. Τα χρώματα λειτουργούν ως σύμβολα και μπορούν να αποσυμβολιστούν ως εξής: το κόκκινο συμβολίζει το φόνο, τους πολέμους και τη σφαγή. Αποτελεί το είδωλο της τραυματισμένης πραγματικότητας, της αιματοβαμμένης εποχής του ποιητή (μεταπολεμικής, μετεμφυλιακή). Το άσπρο, χρώμα της αγνότητας, συμβολίζει την ελπίδα, την προσδοκία, και την αισιοδοξία ότι τελικά τα πνευματικά, ηθικά και πολιτιστικά αγαθά, δηλαδή όλα αυτά που καταξιώνουν την ανθρώπινη ζωή (αγάπη, αγνότητα, ανθρωπισμός) μπορούν έστω και με μικρές πιθανότητες να διασωθούν ακόμα και σε χαλεπές και απάνθρωπες εποχές. Το χρυσό συμβολίζει την πολυτιμότητα των αστεριών – αξιών και ιδανικών τα οποία ο ποιητής καλείται να περιφρουρήσει και να διασώσει. Τέλος, το μαύρο, που υποφώσκει στο νυκτερινό ουρανό, αποδίδει συλλήβδην το πνευματικό και ηθικό σκότος της εποχής.

Γ. Αυτοί που μπόρεσαν να δουν στο βάθος της πόρτας και να μαγευτούν από τον κόσμο της ποίησης, αισθάνονται ότι δεν μπορούν να απολαύσουν τα αγαθά της αμέσως. Προσπαθούν αδιάκοπα να γευτούν τις χαρές της σαν να επρόκειτο για κάτι καταναλώσιμο και απτό. Όπως γράφει ο Δ.Ν. Μαρωνίτης η πόρτα κλείνει γιατί η «ποίηση είναι ένα άπιαστο είδωλο», ένας κόσμος μαγείας και ομορφιάς και σαν τέτοια είναι αδύνατο να αποκαλυφθεί πλήρως σε κάποιον. Μπόρεσαν λοιπόν να πάρουν μια γεύση από τα αγαθά της Ποίησης, αλλά αυτή δεν θα μπορούσε να είναι ποτέ αρκετή. Γι' αυτούς η πόρτα δεν ανοίγει ποτέ ολότελα. Μένει κλειστή και τους προκαλεί αδιάλειπτα να την ανοίξουν, να φτιάξουν αντικλείδια, να γράψουν ποιήματα. Κι έτσι, στην ουσία, χωρίς συχνά να το συνειδητοποιήσουν, εισχωρούν στον κόσμο της ποίησης.

Δ. Το άγαλμα που αναπαριστά τη Βόρειο Ήπειρο προσωποποιημένη με τη μορφή γυναίκας, το εξωκειμενικό αυτό στοιχείο που ενέπνευσε στη δημιουργό το έργο αυτό, λειτουργεί ως σύμβολο της κοινωνικής καταπίεσης του γυναικείου φύλου.

Η εξ αποστάσεως εντύπωση που δίνει το άγαλμα στον παρατηρητή έχει πολλές ομοιότητες με εκείνη που δίνουν οι περισσότερες γυναίκες στον κοινωνικό περίγυρο («Από μακριά εξαπατάς»). Για τους άλλους είναι ευτυχισμένες μέσα στο σπίτι τους έχοντας αναλάβει την φροντίδα των παιδιών, του συζύγου και του σπιτιού τους, έχοντας δημιουργήσει τη δική τους οικογένεια. Εκείνες όμως κρύβουν τη δυστυχία τους και προσπαθούν να υποφέρουν τη σκλαβιά τους και να σηκώσουν το σταυρό τους, εκείνον του καθημερινού μόχθου και των συνεχών υποχρεώσεων, οι οποίες τους απορροφούν όλη την ενέργεια και δεν τους αφήνουν ελεύθερο χρόνο («δεμένα είναι πισθάγκωνα τα χέρια σου», «Έτσι σε παραγγείλανε στο γλύπτη: αιχμάλωτη»).

Η κοινωνική δουλειά της γυναίκας σε κάθε κοινωνία φαίνεται και στο διήγημα του Αλ. Παπαδιαμάντη. Η χήρα Χαρμολίνα είναι αναγκασμένη να «υπακούει» σε συγκεκριμένους ρόλους και επιταγές που της θέτει το ανδροκρατούμενο σύστημα («εις την υπηρεσίαν του γαμβρού της», «είχε καθημερινό ... εις το λιβάδι»). Είναι και εκείνη περιορισμένη, αιχμάλωτη στις κοινωνικές νόρμες, ασφυκτικά κάτω από τον καταναγκασμό και την καταπίεση που της επιβάλλουν. Έτσι αδυνατεί να απολαύσει στοιχειώδεις χαρές της ζωής («Δεν μπορείς ούτε μια βροχή ... μαργαρίτα») Δεν μπορεί να κάνει πράγματα που της επιβάλλει η συναισθηματική φύση της, η ευαισθησία, η ομορφιά της. Πράγματα όχι τόσο πρακτικά – λειτουργικά, όσο σύμφυτα με τον εσωτερικό της κόσμο.

Επιμέλεια: Δέδε Ξένια

Τομέας Φιλολογίας

Ορόσημο Χολαργού – Αγίας Παρασκευής